

**ORIANA
FALLACI**

**UN
OMI**

Traducere din limba italiană
de Ioana Baci

Lebăda Neagră
Iași, 2022

Oriana Fallaci (29 iunie 1929 – 15 septembrie 2006), jurnalist de origine italiană, a început studiile la Universitatea din Florența, în medicină și chimie; ulterior, s-a transferat în domeniul artei, însă fără a absolvi. La îndemnul unchiului său, el însuși ziarist, Oriana Fallaci a început cariera în jurnalism, devenind corespondent special pentru ziarul italian *Il Mattino dell'Italia centrale* (1946). Începând cu anul 1967, a fost corespondent de război în Vietnam, Orientul Mijlociu și America de Sud.

Un personaj controversat, cu un curaj feroce și o determinare ieșită din comun, Oriana Fallaci a fost un adversar al Islamului, pe care l-a considerat noul fascism, și a contestat modul în care erau tratate femeile musulmane. A luptat împotriva avortului și a susținut superioritatea civilizației occidentale.

Interviurile realizate de Oriana Fallaci au vizat prin întrebările sale incomode numeroase personalități: Yasser Arafat (om politic palestinian), Golda Meir (prim-ministru al Israelului), Indira Gandhi (prim-ministru al Indiei), Haile Selassie (împăratul Etiopiei), Deng Xiaoping (politician în China), Henry Kissinger (secretar de stat american).

Cărțile sale au fost traduse în peste 21 de limbi și au fost recompensate cu numeroase premii internaționale pentru pace, progres, cultură și pentru jurnalism.

La Editura Lebăda Neagră, în seria de autor Oriana Fallaci au apărut *Sexul inutil*, *Cele șapte păcate ale Hollywoodului* și *Scrisoare pentru un copil niciodată născut*.

PROLOG

UN VUIET încărcat de durere și de furie se ridica deasupra orașului, forfotind neconținut, obsedant, acoperind toate celelalte sunete, scandând o mare minciună: *Zi, zi, zi!* „Viu, viu, viu!” Era un sunet complet lipsit de umanitate. Un sunet care, de fapt, nu era provocat de oameni, adică de acele creaturi dotate cu două mâini, cu două picioare și cu o rațiune proprie; era provocat de o fiară monstruoasă și lipsită de rațiune: de mulțimea care invadase piața catedralei ortodoxe la ora amiezii, precum o caracatiță cu multiple chipuri schimonosite, cu pumnii strânși și cu maxilarele încleștate, care mai apoi își lungise tentaculele pe străzile adiacente, invadându-le, acoperindu-le precum o lavă de neoprit, care în revărsarea ei devora orice obstacol, asurzindu-le cu acel sunet *Zi, zi, zi*. Era o iluzie să crezi că puteai fugi din calea sa. Unii încercau să o facă și se închideau în case, în magazine, în birouri sau oriunde aveau impresia că s-ar fi putut afla la adăpost sau că măcar nu ar mai fi auzit acel vuiet, însă acesta ajungea oricum la urechile lor, infiltrându-se prin uși, prin ferestre sau prin pereți, astfel încât după un timp ajungeau să se predea în fața lui și se lăsau vrăjiți de el. Spunând că o făceau doar pentru a privi, ieșeau și erau întâmpinați de unul dintre tentacule, fiind atrași de acesta și transformându-se la rândul lor în acei pumni strânși, în acele fețe schimonosite sau în acele maxilare încleștate, care formau, de fapt, caracatița. *Zi, zi, zi!* Iar caracatița creștea, se dilata convulsiv, iar cu fiecare convulsie creștea din nou cu câteva mii, cu câteva zeci de mii, cu câteva sute de mii. La ora două după-amiaza erau cinci sute

de mii de oameni, la ora trei, un milion, la ora patru, un milion și jumătate, iar la ora cinci nu mai ținea nimeni socoteala. Nu erau veniți doar din oraș, adică din Atena. Erau veniți și de departe, din zonele rurale din Attica și din Epir, de prin insulele din Marea Egee, de prin satele din Peloponez, Macedonia și Tesalia: veniseră cu trenul, cu barca, cu autobuzul; fuseseră cândva niște creaturi cu două brațe și cu două picioare și avuseră o rațiune proprie, înainte de a fi înghițiți de caracatiță; veniseră fermieri și pescari în haine de duminică, muncitori în salopetă, femei cu copii și elevi. Pe scurt, venise poporul. Acel popor care până de curând te evitase, care te lăsase singur precum un câine care îl deranja, ignorându-te când spuneai: „Nu vă lăsați îmbrobodiți de dogme, de uniforme, de doctrine, nu vă lăsați păcăliți de cei care vă conduc, de cei care vă promet, de cei care vă sperie, de cei care vor să înlocuiască un vechi stăpân cu unul nou, pentru Dumnezeu! Nu fiți precum oile, nu vă ascundeți după defectele altora, luptați, judecați cu propriile creiere, amintiți-vă că fiecare om are valoare, că fiecare om e un individ important, responsabil, artizan al propriului destin, apărați-vă acest sine, această sămânță a tuturor libertăților, libertatea este o datorie, înainte de a fi un drept, e o datorie.”

Acum te asculta, acum când erai mort. În timp ce se îndreptau spre caracatiță, purtau portretul tău, dar și pancarte cu amenințări și sfidări, steaguri și coroane de lauri, coroane în formă de A, de P și de Z, A de la Alekos, P de la Panagoulis, Z de la *zi, zi, zi*. Chintale de gardenii, de garoafe și de trandafiri. În acea zi de miercuri, 5 mai 1976, era îngrozitor de cald, iar miasma petalelor încălzite mă doboră, îmi tăia respirația, la fel ca certitudinea că toate acele lucruri nu aveau să dureze decât o zi, după care acel vuiet avea să se stingă, durerea avea să fie transformată în indiferență, furia în ascultare, iar apele aveau să se calmeze ușor-ușor, alunecând spre uitare în vârtejul navei tale scufundate: Puterea avea să câștige încă o dată.

Puterea eternă, care nu moare niciodată, cade întotdeauna doar pentru a se ridica din propria-i cenușă, iar tu poate ai impresia că ai doborât-o printr-o revoluție sau printr-un măcel pe care alții îl numesc revoluție și, când colo, iat-o din nou, teafără și nevătămată, având doar o altă culoare, câteodată neagră, alteori roșie sau galbenă, sau verde, sau violet, în timp ce oamenii acceptă, îndură sau se adaptează. Oare de aceea aveai acel zâmbet imperceptibil, amar și ironic?

Împietrită în fața sicriului cu capacul de cristal, care lăsa să se întrevadă statuia de marmură în care se transformase acum corpul tău, cu ochii ațintiți asupra zâmbetului amar și ironic care îți arcuia buzele, așteptam momentul în care caracatița avea să năvălească în catedrală pentru a-și revărsa asupra ta dragostea ei tardivă și, pe lângă agonie, simțeam și o groază care mă cuprindea. Porțile fuseseră zăvorâte, proptite cu bare de fier, dar erau zguduite sălbatic de lovituri furioase, iar prin spărturi invizibile tentaculele păreau deja să se fi strecurat înăuntru. Erau agățate de coloanele arcașelor, alunecau pe balustradele gineceului, erau prinse de gratiile iconostasului; în jurul catafalcului parcă se formase un crater ce devenea tot mai îngust cu fiecare clipă, iar eu, pentru a mă opune forței care mă apăsa din lateral și din spate, eram nevoită să mă sprijin de capacul de cristal. Acest lucru era foarte stresant pentru că mă temeam să nu îl sparg și să cad peste tine și să simt din nou acel frig pe care îl simțisera mâinile mele la morgă, când am făcut schimb de inele, punând pe degetul tău inelul pe care tu mi-l puseseră mie și pe degetul meu inelul pe care ți-l pusesem eu, nu în fața legii și fără a semna vreun contract, într-o zi fericită de când trecuseră deja trei ani; însă nu exista niciun alt punct de sprijin acolo; chiar și cordonul care separase inițial catafalcul fusese înghițit de valurile de mitomani, de curioși sau de vulturi dornici să se așeze în primul rând pentru a se etala, pentru a juca un rol în acea șaradă. Slujitorii Puterii, ba chiar prea-respectabilii reprezentanți ai culturii și ai parlamentului, ajunși cu ușurință

lângă crater deoarece caracatița le făcea întotdeauna loc atunci când aceștia ieșeau din limuzine.

— Vă rog, Excelență, intrați!

Și uite-i cum stau spășiți cu sacourile lor gri, cu cămășile lor imaculate, cu unghiile lor îngrijite și cu respectabilitatea lor care mă face să vomit. Apoi, mincinoșii care spuneau că se opun Puterii, demagogii, politrucii mizerabili, adică liderii cu funcții de partid, care ajunseseră să dea din coate nu pentru că le-ar fi refuzat caracatița accesul, ci pentru că doreau să o îmbrățișeze. Și uite-i cum își etalează durerea, asigurându-se pe sub gene că fotografii sunt pe fază, aplecându-se pentru a lăsa pe sicriu sărutul lui Iuda, pătând cristalul cu frotiuri ca de melc. Apoi cei pe care tu îi numeai revoluționarii lu' Pește, viitorii adepți ai fanaticilor, ai criminalilor care trag focuri de armă în numele proletariatului și al clasei muncitoare, producând abuzuri peste abuzuri, infamie după infamie, ei înșiși o putere în sine. Și uite-i pe ipocriți cum ridică pumnul, cu bărbile lor tipice fals-subversivilor, cu determinarea lor tipic burgheză de viitori birocrați, de viitori stăpâni. La urmă, preoții, o sinteză a puterii supreme: prezentă, trecută și viitoare; o sinteză a aroganței supreme și a dictaturii supreme. Și uite-i cum se împăunează în hainele lor întunecate, cu simbolurile lor lipsite de sens, cu cădelnițele lor pline de tămâie care îți încețoșează privirea și mintea. În mijlocul lor, Marele Preot, Patriarhul Bisericii Ortodoxe, înveșmântat în mătăsurii mov, încărcat de aur și coliere, de cruci prețioase, de safire, rubine și smaralde, intonând *Eonia imi tu esu*¹ – „Veșnica ta pomenire!” –, deși nimeni nu îl auzea din cauza loviturilor mânioase în porțile bisericii, amestecate cu sunetul provocat de prăbușirea geamurilor sparte, cu scârțâitul încuietorilor care nu mai puteau rezista impactului, cu urletele celor care protestau, cu zgomotul sumbru al pieței în care vuetul se transformase în bubuit și unde, lipită de pereții catedralei, caracatița solicita nerăbdătoare ca tu să fii adus afară.

1. În greacă, în original (n.tr.).

Dintr-odată o bubuitură înspăimântătoare ne-a explodat în urechi: poarta centrală a cedat, iar caracatița s-a revărsat în interiorul bisericii, spumegând, împingând valurile sale de lavă. În aer s-au ridicat țipete de teamă, strigăte după ajutor, iar craterul s-a strâns în jurul meu precum un vârtej care m-a propulsat peste sicriu, îngropându-mă sub o greutate absurd de mare, făcându-mă să mă pierd într-un întuneric în care abia dacă mai distingeam forma feței tale palide, a brațelor tale încrucișate pe piept și sclipirea inelului. Simțeam sub mine catafalcul care se clătina și capacul de cristal care scârțâia: încă un pic și avea să se facă cioburi, așa cum mă temusem.

— Înapoi, bestiilor, vreți să îl mâncați? a strigat cineva.

Și apoi:

— La dubă, repede, la dubă!

Atunci greutatea aceea absurdă s-a disipat, iar printr-o crăpătură am văzut o rază de lumină, șase voluntari s-au aruncat în acel vârtej și au ridicat sicriul pentru a-l salva, pentru a-l duce de acolo, trecând printr-o ieșire laterală, pentru a ajunge la duba care rămăsese blocată în fața treptelor de la intrare. Însă bestia deja nu mai putea fi controlată, și din cauza faptului că dorea să vadă acel cadavru expus, extrem de vizibil în spatele fragilului capac transparent, a înnebunit. De parcă nu i-ar mai fi fost de ajuns doar să urle, de parcă ar fi vrut să te și mănânce, bestia s-a arcuit complet, plonjând peste cei care cărau sicriul și care, prinși în acea strânsoare, nu reușeau să meargă nici înainte, nici înapoi, așa că se clătinau, alunecau și se rugau de cei din jur:

— Faceți loc, vă rugăm, faceți loc!

Pe umerii lor sicriul se înălța, cobora și mergea în derivă precum o plută legănată de marea furtunoasă, care uneori te izbește, alteori te răstoarnă, iar eu încercam în van să îmi fac loc cu pumnii și cu picioarele, fiind tulburată de ideea că dacă cei șase și-ar fi pierdut echilibrul, te-ar fi abandonat în fața acelei nebunii vorace, așa că am strigat disperată:

— Ai grijă, Alekos, ai grijă!

Se formase și un fel de curent care ne târa în direcția opusă față de locul unde se afla duba, astfel încât, în loc să ne apropiem de ea, aceasta părea că se îndepărta și se tot îndepărta. Câteva secole au părut să se scurgă înainte ca sicriul să fie pus în dubă, aruncat acolo la întâmplare, cumva pieziș, pentru a nu pierde vremea și pentru a putea închide portiera, pentru a crea o barieră în fața acelor gheare care ar fi vrut să o deschidă la loc, lucru care a putut fi realizat doar printr-o luptă aprigă cu acele picioare care ne călcau și cu acele unghii care ne zgâriau; a trecut o veșnicie până când, târându-mă de-a lungul părții laterale a dubei, centimetru cu centimetru, am reușit să mă așez lângă șoferul care era paralizat de panică și de bănuiala că acela nu fusese decât începutul. Pentru că acum trebuia să ajungem la cimitir.

O călătorie interminabilă, cu sicriul aruncat la întâmplare, corpul tău fiind afișat precum un obiect aflat la expoziție, în mod barbar, aproape ca o invitație provocatoare la preacurvie: privește-mă, dar nu mă atinge. Un coșmar nesfârșit, în duba aceea blocată de lava care nu înainta și care, dacă reușea să cucerească vreun metru, îl pierdea imediat după aceea. Avea să ne ia trei ore să parcurgem un traseu care, în condiții normale, ne-ar fi luat zece minute: strada Mitropoleos, strada Othonos, strada Amalia, strada Diakou, strada Anapafseos. Polițiștii care ar fi trebuit să escorteze cortegiul, așa cum fusese planificat, se dispersaseră imediat în acel carnagiu, majoritatea fiind răniți sau bătuți; tinerii însărcinați cu ordinea publică fuseseră decimați imediat, iar din câteva duzini de oameni rămăseseră doar vreo cinci-șase, ca niște sinistrați, plini de vânătași și încordați, încercând să protejeze ferestrele făcute cioburi. Acest lucru se poate observa și în fotografiile aeriene în care duba este o pată abia observabilă, în ochiul cicloului, în capul caracatiței, pe punctul de a se îneca în vârtejul acelei mase de oameni compacte. În niciun caz nu am fi putut să ne desprindem de ea;

eram atât de prinși, încât nici nu ne puteam da seama pe ce stradă și la ce distanță de cimitir ne aflam. Și, de parcă nu ar fi fost de ajuns, mai era și cea ploaie de flori care, alunecând pe parbriz, arunca peste noi o perdea de întuneric, un întuneric asemănător celui care mă acaparase în catedrală când fusesem propulsată peste catafalc. Uneori perdeaua de flori se mai rarefia, oferindu-mi puțină lumină, și în acele clipe vedeam lucruri care mă făceau să mă pierd în întrebări la care nu aveam răspuns: era posibil, oare, ca oamenii să se fi trezit dintr-odată, în mod spontan? Ca oamenii să fi încetat să se mai comporte precum niște oi care merg acolo unde vor cei care le poruncesc, cei care le fac promisiuni sau cei care îi înspăimântă? Și dacă fuseseră trimiși din nou de cineva sau manipulați din nou în avantajul vreunui șacal care voia să exploateze moartea ta? Am văzut însă și lucruri care mi-au înlăturat dubiile și care mi-au încălzit inima. Pâlcuri de oameni care stăteau grămadă pe lângă stâlpi și prin copaci, care se revărsau de la ferestre și chiar de pe pervazuri, care stăteau înșiruiți pe acoperișuri, pe marginea jgheburilor, ghemuiți precum păsările. O femeie care plângea și care, plângând, m-a implorat:

— Nu plânge!

Altă femeie care era disperată și care, în disperarea ei, mi-a strigat:

— Curaj!

Un tânăr cu cămașa ruptă, făcându-și loc prin acel furnicar, mi-a întins un caiet al tău de la liceu, cu siguranță un obiect de preț pentru el, spunându-mi:

— Ți-l dau ție!

O bătrână care își flutura batista și care, fluturând-o, a spus printre sughituri:

— Adio, copilul meu, adio!

Doi țărani cu barba albă și cu părul negru, îngenuncheați pe asfalt, în fața dubei, au ridicat o icoană de argint și au strigat:

— Roagă-te pentru noi, roagă-te pentru noi!

Duba era pe punctul de a da peste ei, oamenii îi jigneau:

— Faceți loc, idioților, faceți loc!

Însă ei au rămas acolo pe asfalt, ținând ridicată icoana de argint.

Totul a durat până când o voce a șoptit „am ajuns” și în jurul nostru s-a deschis un mic culoar, șoferul a oprit, iar cineva a scos sicriul care a început să avanseze pe umerii celor care îl cărau foarte încet de-a lungul aceluia coridor neașteptat, fiind înconjurați de o tăcere ca de gheață. Deodată caracatița nu mai urla, nu mai pulsa, nu mai era apăsătoare. Cu toate acestea, se afla acolo. Ca într-o îmbrățișare, unele dintre tentaculele sale urmaseră duba și zeci de mii de oameni se îngământău în cimitir și în împrejurimi: dar păstrau liniștea. În cimitir acoperiseră fiecare piatră de mormânt și fiecare monument funerar, invadaseră fiecare parcelă cu flori și fiecare cărare, se agățaseră de fiecare chiparos și de fiecare statuie, dar păstrau liniștea. Și am mers în acea tăcere înghețată, de-a lungul coridorului care se deschidea în liniște pentru a ne lăsa să trecem și care tot în liniște se închidea la loc în spatele nostru; ne îndreptam spre groapa care încă nu se vedea și care dintr-odată a devenit vizibilă. Îngustă și adâncă, precum o fântână care se deschidea larg sub picioarele mele. M-am clătinat. Cineva m-a ajutat să îmi recapăt echilibrul și m-a așezat pe zidulețul de lângă mormânt, iar înmormântarea a început. Pe marginile gropii caracatița ridicase un bastion format din corpuri umane și, pentru ca tu să fii coborât așa cum trebuia, cu capul acolo unde era crucea și cu picioarele acolo unde se afla cărarea, sicriul trebuia să fie întors. Cu toate acestea, acel bastion era de neclintit, tare precum cimentul, în ciuda rugămintelor groparilor – „Mai în spate, dați-vă mai în spate!” –, așa că te-au coborât în poziția în care te aflai: cu capul spre alee și cu picioarele unde avea să fie pusă crucea. Din câte știu, ești singurul mort care are crucea la picioare. Apoi, când erai în groapă, cine știe de prin ce gaură a apărut Marele Preot cu mantia lui din mătase mov, cu tot

aurul și colierele lui cu safire, smaralde și rubine. Pompos și sacerdotial, și-a ridicat cârja arhierescă pentru a-ți acorda binecuvântarea divină și imediat după aceea s-a rostogolit în groapă, spărgând capacul de cristal și căzând peste tine. A rămas acolo câteva secunde, vânat de rușine și grotesc, încercând să-și recupereze toate catrafusele, căutând pe bâjbâite un punct de sprijin pentru a ieși, fiind pescuit mai apoi și dispărând ofensat, uitând să îți mai acorde binecuvântarea divină. Primii pumni de pământ au căzut peste tine. Au căzut cu bufnituri înfundate, înăbușite, și totuși caracatița le-a auzit. Și a tresărit cu un fior scurt, aproape ca o descărcare electrică, iar tăcerea a fost ruptă, transformându-se într-un vacarm apocaliptic. Și unii urlau „Nu a murit, Alekos nu a murit!”, alții strigau cuvinte pe care nu le-am putut desluși, dar pe care apoi le-am deslușit, iar unul dintre ele era numele meu, iar altul era ordinul „Scrie, povestește, scrie!”, și în timp ce lopețile de pământ cădeau, lovind precum niște ciocane în sufletul meu, acoperind treptat statuia de marmură care era acum trupul tău, zâmbetul tău amar și ironic, în timp ce steagurile se unduiau în valuri de un roșu inutil, vuietul a fost reluat, forfotind neconținut, obsedant și asurzitor, acoperind toate celelalte sunete, scandând o mare minciună: *Zi, zi, zi!* „Viu, viu, viu!”

Am putut să îndur doar până când groapa a fost umplută și transformată într-o piramidă de ghirlande ofilite, de petale extrem de sufocante, după care am evadat. Îmi ajungeau minciunile, chermezele organizate sau spontane, manifestările de iubiri temporare și tardive, durerile și furiile perorate timp de o zi și atât. Dar cu cât fugeam mai tare, cu cât respingeam mai mult acele lucruri, cu atât mă urmărea mai mult acel vuiet blestemat, împreună cu ecourile amintirilor, îndoielilor și deci ale speranței, consolându-mă și bântuindu-mă precum ticăitul unui orologiu fără ace. „Viu, viu. Viu, viu. Viu, viu.” Chiar și după ce caracatița te-a uitat, transformându-se la loc în turma de oi care merge acolo unde vor cei care poruncesc, cei care promit

și cei care o înspăimântă, chiar și după ce înfrângerea ta s-a încheiat cu triumful etern al celor care poruncesc, al celor care promit, al celor care înspăimântă, vuietul a continuat ca o fantomă lipită de pereții creierului meu, cuibărită în faldurile conștiinței mele, căreia nu îi puteam rezista nici măcar dacă foloseam logica, bunul-simț sau cinismul. Astfel că, la un moment dat, am început să îmi zic că poate era adevărat. Iar dacă nu era adevărat, trebuia făcut ceva ca să pară adevărat sau ca să devină adevărat.

* * *

Astfel, călătorind de-a lungul unor cărări care uneori erau senine, iar alteori închețate, uneori libere, iar alteori blocate de mărăcini și de liane, cele două fețe ale vieții fără de care nici nu ar exista viața, urmând cărări pe care le cunoșteam pentru că le vizitaserăm împreună sau care îmi erau aproape străine pentru că le cunoșteam doar din lucrurile pe care mi le povestiseși tu, am plecat în căutarea poveștii tale. Vechea poveste a eroului care luptă singur, fiind luat în șuturi, denigrat și neînțeles. Vechea poveste a omului care refuză să plece capul în fața bisericilor, temerilor, trendurilor, schemelor ideologice, principiilor absolute, indiferent de proveniență sau de culoarea pe care o îmbracă, propovăduind libertatea. Vechea tragedie a individului care nu se adaptează, care nu se resemnează, care judecă cu propriul creier și care, din acest motiv, moare, fiind ucis de toată lumea. Iat-o, în timp ce orologiul fără ace marchează drumul memoriei, iar tu, de acolo, de sub pământ, ești singurul interlocutor căruia aș fi putut să mă adresez.

Cuprins

PROLOG	9
--------------	---

PRIMA PARTE

Capitolul unu	21
Capitolul doi	68
Capitolul trei	99
Capitolul patru	134
Capitolul cinci	175

PARTEA A DOUA

Capitolul unu	209
Capitolul doi	243
Capitolul trei	292

PARTEA A TREIA

Capitolul unu	315
Capitolul doi	355
Capitolul trei	390

PARTEA A PATRA

Capitolul unu	421
Capitolul doi	459
Capitolul trei	491

PARTEA A CINCEA

Capitolul unu	523
Capitolul doi	553
Capitolul trei	581

PARTEA A ȘASEA

Capitolul unu	633
Capitolul doi	655
Capitolul trei	688